

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 sierpnia 2021 r. , znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. odmówił J. W. rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze , ponieważ nie udokumentował on co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wykonywanej przed 1 stycznia 2009 r. wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (zaświadczenie nie spełnia wymogów formalnych).

/decyzja k.16 plik I akt ZUS/

W dniu 3 września 2021 r. do organu rentowego wpłynęło odwołanie J. W. od ww. decyzji , w którym wskazał ,że zarówno w okresie od 12 listopada 1975 r. do 31 października 1994 r. tj. pracy w Zakładzie (...) , jak i w okresie od 1 listopada 1994 r. do 30 września 2000 r. tj. pracy w Centrum (...) S.A. w Ł. wykonywał pracę w warunkach szczególnych , która polegała na obsłudze komputerów klasy (...) serii R. i I. za pomocą konsoli operatorskiej spełniającej wymogi definicji monitora ekranowego.

/odwołanie k.3 – 4/

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie.

/odpowiedź na odwołanie k.7 – 7 odwrót/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

J. W. urodził się (...)

/okoliczność bezsporna/

Decyzją z dnia 20 sierpnia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. przyznał J. W. emeryturę, od dnia 1 lipca 2021 r. tj. od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

/decyzja k.13 – 15 plik I akt ZUS/

W dniu 29 lipca 2021 r. J. W. złożył wniosek o przyznanie rekompensaty za pracę w szczególnych warunkach.

/wniosek k.12 plik I akt ZUS/

Zaskarżoną decyzją z dnia 20 sierpnia 2021 r. , znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. odmówił J. W. rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze , ponieważ nie udokumentował on co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej przed 1 stycznia 2009 r. wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

/decyzja k.16 plik I akt ZUS/

W okresie od 12 listopada 1975 r. do 31 października 1994 r. J. W. zatrudniony był w Zakładzie (...). W okresie od 1 listopada 1994 r. do 30 września 2000 r. J. W. zatrudniony był w Centrum (...) S.A. w Ł.. Podczas pracy w zakładach (...) wnioskodawca zajmował następujące stanowiska pracy:

- od 12 listopada 1975 r. do 28 lutego 1976 r. – stażysta

- od 1 marca 1976 r. do 30 kwietnia 1978 r. – kontroler wejścia

- od 1 maja 1978 r. do 31 października 1978 r. – młodszy operator E.

- od 1 listopada 1978 r. do 31 października 1979 r. – bibliotekarz informatyczny
- od 1 listopada 1979 r. do 30 września 1982 r. – operator E.
- od 1 października 1982 r. do 31 lipca 1983 r. – starszy operator E.
- od 1 sierpnia 1983 r. do 30 kwietnia 1988 r. – technolog eksploatacji
- od 1 maja 1988 r. do 15 listopada 1989 r. – technologa systemowego
- od 16 listopada 1989 r. do 30 września 2000 r. – starszego technologa systemowego

Do 1983 r. wnioskodawca wykonywał czynności operatorskie , które sprowadzały się do śledzenia komunikatów wyświetlających się na monitorze. Począwszy od 1 sierpnia 1983 r. wnioskodawca zajmował stanowisko technologa eksploatacji , a do wykonywanych przez niego obowiązków pracowniczych należało tworzenie programów komputerowych , ich wgrywanie oraz ich odpowiednie konfigurowanie , w tym konfigurowanie systemu operacyjnego zajmującego się sterowaniem komputerem. Działania podejmowane przez wnioskodawcę miały przede wszystkim na celu poprawę jakości produkcji. Wnioskodawca pracował, w pełnym wymiarze czasu pracy , przy czym pracę świadczył w ruchomym czasie pracy (pracę rozpoczął między 6, a 9 rano) ale pracował w pełnym wymiarze czasu pracy. (To umożliwilo mu pracę w wymiarze 1/2 etatu w Ośrodku (...)). W całym okresie zatrudnienia w zakładach (...), powierzone obowiązki wnioskodawca wykonywał wyłącznie na elektronicznych monitorach ekranowych (kineskopowych) Jego praca , polegała na śledzeniu ciągów znaków, przerw, liter, testowaniu programów sprowadzającym się do obserwacji na monitorze dokumentów pod kątem uzupełnienia wszystkich pól, wyłapywaniu błędów i nieprawidłowych poleceń przez śledzenie poszczególnych wersji programu i wprowadzeniu ich poprawnie, ciągłej obserwacji monitorów celem sprawdzenia kodów wprowadzanych z klawiatury.

Czynności, wykonywane przez wnioskodawcę, w ramach – pracy w (...), **nie polegały** na pracy tzw. „biurowej”, w której zasadniczym elementem jest praca z dokumentami, a jedynie do realizacji części obowiązków używany jest komputer.

Wnioskodawca wykonywał wszystkie czynności przy elektronicznym monitorze ekranowym. Od 1986r. zostały wprowadzone komputery PC (personal computers) . Do 2000r. był monitory tylko klasy „main-frame”.

Na hali operatorskiej panował duży hałas, który był spowodowany aktywnością drukarek: do 1994r. drukarek uderzeniowych.

/akta osobowe wnioskodawcy k.20 , zeznania świadków: K. G. min.00:42:16 – 01:05:53 , E. P. min.01:05:53 – 01:14:25 , M. T. min.01:14:25 – 01:18:56 , M. M. min.01:18:56 – 01:26:41 oraz zeznania wnioskodawcy min.01:26:49 – 01:28:57 w związku z jego informacyjnymi wyjaśnieniami min.00:04:44 – 00:40:33 e-protokół rozprawy z dnia 17 stycznia 2022 r. , płyta CD k.41/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych dowodów w postaci dokumentów znajdujących się w aktach niniejszej sprawy, w tym w aktach ZUS oraz załączonych aktach osobowych wnioskodawczyni ze spornego okresu, a także zeznań samego wnioskodawcy i świadków: K. G., E. P., M. M., M. T. , którzy, ponieważ pracowali razem z wnioskodawcą, doskonali mogli obserwować na czym konkretnie polegała praca skarżącego w badanym okresie , jakie konktetnei czynnsoci wykonywał. I jak zgodnie zeznali, parca , który wykonywał wnioskodawca , bardzo niszczyła wzrok.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle, zebranego w sprawie, materiału dowodowego, odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania było rozstrzygnięcie, czy wnioskodawcy przysługuje prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Zgodnie z dyspozycją art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2017 r., poz. 664) określa warunki nabywania prawa do emerytur i rekompensat przez niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, zwanych „emeryturami pomostowymi”, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1383 z późn. zm.).

Stosownie do treści art. 2 ust. 5 w/w ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata jest to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej.

W myśl art. 21 ust. 1 w/w ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Ust. 2 art. 21 stanowi, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przesłanka negatywna została zawarta w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Jest nią nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Treść art. 21 ust. 2 w/w ustawy może budzić wątpliwości i jego interpretacji należy dokonywać przy uwzględnieniu uregulowania zawartego w art. 2 ust. 5 ustawy zgodnie, z którym użyte w ustawie określenie rekompensata oznacza odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata jest zatem odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które rozpoczęły pracę przed 1 stycznia 1999 r. i nie nabędą prawa do emerytury pomostowej, w zamian za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (analogiczne stanowisko zajął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 25 listopada 2010 r. (K 27/09, OTK-A 2010, Nr 9, poz. 109).

Skoro, jak wynika z powyższego, celem rekompensaty jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, to przesłanka negatywna, o której mowa w art. 21 ust. 2 ustawy, na co wskazuje wykładnia funkcjonalna tego przepisu, zachodzi w przypadku pobierania emerytury przyznanej w obniżonym wieku emerytalnym np. na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 lub 39 czy też art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 14 grudnia 2015 r., lex nr 1979477).

Art. 23 ust. 1 w/w ustawy stanowi, że ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę.

Rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o których mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 23 ust. 2 w/w ustawy). Jako dodatek do kapitału początkowego, razem z kapitałem początkowym podlega waloryzacji.

Bezspornym jest, w rozpoznawanej sprawie, że wnioskodawca nie nabył prawa do emerytury pomostowej, ani prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku z wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. ZUS zakwestionował, że praca wykonywana przez ubezpieczonego w okresie od 12 listopada 1975 r. do 30 września 2000 r. była pracą w szczególnych warunkach, z uwagi na to, że stanowisko podane przez pracodawcę nie w pełni odpowiada nazwie ustawowej. Pozostałe przesłanki nabycia prawa do rekompensaty nie były kwestionowane przez organ rentowy.

W rozpoznawanej sprawie, nie było wątpliwości, że wnioskodawca w spornym okresie był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy.

Pracę operatora elektronicznych monitorów ekranowych /prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia - przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych/ zaliczyć należy do prac w warunkach szczególnych. Pomocnicze znaczenie w tym zakresie ma wykaz zawarty w załączniku nr 1 do zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej.

Analiza treści wykazu A do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) **wskazuje w poz. 5 Działu XIV – prace różne – prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia - przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych,**

Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki i pracę taką pracownik musi wykonywać stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, aby nabyć prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Sąd Najwyższy podkreślił, iż ustawodawca tworząc instytucję przewidzianą w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, opierał się na założeniu, że praca wykonywana w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni.

Jak stanowi art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy.

Ponadto zgodnie z art. 3 ust. 7 ww. ustawy za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wskazane odwołanie do art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pozwala na stosowanie omawianych przepisów łącznie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm.) (vide art. 32 ust. 4).

W świetle § 2 ust. 1 wskazanego rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 r. II UKN 417/97 – (...) i US (...) i wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2000 r. II UKN 39/00 Prok. i Prawo (...)).

Stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia okresy takiej pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według określonego wzoru, lub świadectwie pracy.

Regulacja § 2 Rozporządzenia, statuująca ograniczenia dowodowe i obowiązująca w postępowaniu przed organem rentowym, nie ma zastosowania w postępowaniu odwoławczym przed Sądem. W konsekwencji okoliczność i okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach Sąd uprawniony jest ustalać także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy, w tym zeznaniami świadków (por. uchwała Sądu Najwyższego z 27 maja 1985 r. sygn. III UZP 5/85 – LEX 14635, uchwała Sądu Najwyższego z 10 marca 1984 r. III UZP 6/84 – LEX 14625).

Podkreślić należy jednak, iż ustawodawca w obecnie obowiązujących przepisach celowo odszedł od szczegółowego określania stanowisk pracy, skupiając się na zakresach obowiązków, bowiem nazwy stanowisk pracy mogły być bardzo różne w zależności od zakładu pracy. Ponadto ustalano je często na długo przed wejściem w życie przepisów określających pracę w warunkach szczególnych. Z tej przyczyny Sąd ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ustalać rzeczywisty zakres obowiązków, bez względu na nazwę stanowiska.

Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nie jest dopuszczalne zaliczanie innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika w stopniu powodującym wcześniejszą utratę zdolności do zatrudnienia i nie zostały wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 10 kwietnia 2014 r., II UK 395/13, Lex Nr 1455235).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na okoliczność pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w szczególnych warunkach dopuścił dowód z zeznań wnioskodawcy oraz świadków a także przeprowadził dowód z dokumentacji zatrudnienia ubezpieczonego.

Jak wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego wnioskodawca w okresie zatrudnienia w zakładach (...) od 12 listopada 1975 r. do 30 września 2000 r. powierzone obowiązki wykonywał wyłącznie na elektronicznych monitorach ekranowych (kineskopowych). Do 1983 r. wnioskodawca wykonywał czynności operatorskie, które sprowadzały się do śledzenia komunikatów wyświetlających się na monitorze, a począwszy od 1 sierpnia 1983 r. wnioskodawca zajmował stanowisko technologa eksploatacji, a do wykonywanych przez niego obowiązków pracowniczych należało tworzenie programów komputerowych, ich wgrywanie oraz ich odpowiednie konfigurowanie, w tym konfigurowanie systemu operacyjnego, zajmującego się sterowaniem komputerem.

Jak wynika z dokonanych ustaleń, praca wnioskodawcy wykonywana była, w okresie, objętym sporną decyzją, stale w pełnym wymiarze czasu pracy przed kineskopowym monitorem ekranowym. I była pracą szczególnie obciążającą narząd wzroku i wymagającą precyzyjnego widzenia – (...) pracą w okresie, objętym sporną decyzją, właśnie - przy obsłudze monitorów ekranowych, albowiem, polegała na śledzeniu ciągów znaków, przerw, liter, testowaniu programów sprowadzającym się do obserwacji na monitorze dokumentów pod kątem uzupełnienia wszystkich pól, wyłapywaniu błędów i nieprawidłowych poleceń przez śledzenie poszczególnych wersów programu i wprowadzeniu ich poprawnie, ciągłej obserwacji monitorów celem sprawdzenia kodów wprowadzanych z klawiatury. Taką konkluzję orzeczniczą, Sąd wysnuł, na podstawie zeznań świadków oraz na podstawie wiedzy notoryjnie znanej.

Sąd zwraca uwagę, że czynności, wykonywane przez wnioskodawcę, w ramach – pracy w (...), nie polegała na pracy tzw. „biurowej”, w której zasadniczym elementem jest praca z dokumentami, a jedynie do realizacji części obowiązków używany jest komputer. Wnioskodawca, w spornym okresie, wykonywał wszystkie czynności przy elektronicznym monitorze ekranowym. Od 1986r. zostały wprowadzone komputery PC (personal computers). Do 2000r. był monitor tylko klasy „main-frame”.

Na hali operatorskiej panował duży hałas, który był spowodowany aktywnością drukarek: do 1994r. drukarek uderzeniowych.

W ocenie Sądu ubezpieczony wykazał, iż w/w praca była pracą w szczególnych warunkach. Zdaniem Sądu, wobec tak ustalonego stanu faktycznego należy uznać, iż wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał obowiązki zgodnie z wystawionym zaświadczeniem o pracy w warunkach szczególnych.

Mając na uwadze powyższe nie ulega wątpliwości, że wnioskodawca pracował w szczególnych warunkach przez ponad 15 lat oraz, że spełnione zostały wszystkie pozostałe przesłanki do nabycia prawa do rekompensaty przewidzianej w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

Zgodnie z art. 23 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę.

A zatem Sąd Okręgowy w Łodzi, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do rekompensaty.

S.B.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z zuasadnieniem doeczyć pełnomocnikowi ZUS (pouczenie dokonane w dniu 28.01.2022r. k. 42)